

Павел Вежинов
Моят първи ден

Тоя звук – тъмен, дълбок и нежен – беше първото нещо, което достигна до моето помътено съзнание. Той беше толкова жив и в същото време толкова чужд и далечен, че неволно почувствах как сърцето ми потрепера и се сви. Или не – може би това не е звук, това е глас! Тая мисъл съвсем ме обърка... Глас ли – как може това да бъде глас?... И всъщност кой съм аз, къде се намирам?...

Отворих очи – ослепителна светлина! И веднага болезнено ги затворих... Какво става с мен наистина?... Струваше ми се, че излитам от някаква бездна, раздробен на хиляди късчета – като безброй въздушни мехури, които блещат и се носят в тъмната синева на дълбините към далечната водна повърхност. Моята мисъл вече работеше, но все още нямаше нито минало, нито бъдеще. Чувствах се неизмеримо слаб, всичко в мен сякаш кипеше...

Но изведнъж разбрах и отново отворих очи. Сега светлината не ми се стори така ослепителна. Сега всичко над мен беше бляскаво синьо – ярка, жива синева, която дотогава не знаех, че съществува в природата. Миг след това едва ли не ослепях – така невнимателно бях погледнал в тяхното слънце. Нашето слънце е огромно, бакъреночервено и обхваща грамадна част от хоризонта. Нашето небе добива тъмния цвят на индигото едва в минутите след залез слънце. А това небе над мен сияеше и самият въздух сякаш трепереше и излъчваше светлина. Дъхът спря в устата ми, почувствах отново силен шемет, сякаш някаква огромна сила ме залюля и запокити в безкрая. За мигове просто губех съзнание и все пак чувствах някаква необикновена лекота и опиянение.

Когато всичко това премина, отново внимателно се огледах. Лежах по гръб на малък хълм в сред ниска, яркозелена растителност. Чудни бели цветенца клатеха край мен нежните си главички. Хълм, небе, сияещо слънце – знаех, че ще видя точно това, и все пак ми беше безкрайно трудно да повярвам, че то наистина съществува... Дълго ли бях лежал в безсъзнание? Погледнах часовника си – единствената вещ, която носех от моя неизмеримо далечен свят. Всичко на всичко единадесет минути.

И тогава отново чух тоя дълбок и тъмен звук, който никога вече няма да се изличи от моето съзнание. Не, това не беше звук – това наистина бе глас на живо същество, първото на тая чужда планета. Но може ли да бъде глас на човек?... Чувствах се много несигурен тоя миг... Не, положително не!... Мисълта ми работеше с бързината на най-съвършените кибернетични машини. В цялата галактика нямаше друга звезда, която по условия на живот да прилича толкова много на моята загубена в безкрая Дриа. Аз знаех, че тука има напреднала човешка цивилизация,

макар и много по-млада от нашата, но по всяка вероятност много подобна. Това не можеше да бъде глас на човек, по всяка вероятност беше глас на животно.

На нашата планета няма животни освен тия, които живеят в моретата. По-право имало е преди хиляди години, но постепенно са изчезнали. Все пак ние познаваме животните. Преди да напусна Дриа, в моята памет бяха запечатани хиляди образи на животни и хиляди звуци, безброй страници от нашето историческо развитие. Докато небето блестеше в очите ми, аз трескаво търсех истината. Да, разбира се – това не е глас на звяр, това е глас на някое от така наречените „домашни животни“. Изведнъж почувствувах как сърцето ми тревожно се сви. Домашно животно – само това ми липсваше! Ако е така – тяхната цивилизация е навярно все още в най-ранна възраст... Усетих, че отново ми се завива свят. Ако е така – каква надежда за връщане?... Навярно по-далечна и по-невидима от моята загубена в пространствата Дриа.

Но вече няха друг изход, освен да проверя всичко с очите си. Аз се изправих или по-скоро подскочих като някаква детска играчка във въздуха. Да, съвсем бях забравил, че тука силата на гравитацията е много по-малка от нашата. Отново ме обзе лек шемет и някакво особено трескаво състояние на духа. Като се усмигнах неволно, аз се запътих с дълги, весели скокове по посока на непознатите звуци. Естествено там, където има домашни животни, не може да няма и хора.

По-късно разбрах колко лекомислено е било това предположение. Всъщност нищо около мен не говореше за присъствието на човешка цивилизация. Докъдето ми стигаше погледът, аз виждах само безкрайни зелени гори, тук-таме пресечени от искрящи горски поляни. И никъде дом, никъде път, никъде ни най-малка следа от нещо, изработено от човешка ръка. Даже тревата, която газех, изглеждаше така девствена, сякаш никога не е била тъпкана от крака на човек или животно. На необитаема планета ли се бях озовал? Това би трябвало да ми подсказже разумът. Но в тоя момент аз не го вярвах и все тъй – опиянен от блясъците, от чудесния въздух, от собствената си лекота – се носех надолу по хълма.

Пък като че ли нямаше много време за размисъл и душевни терзания. Едва бях изминал половината път до близката горичка и съзрях между дърветата бели стени, а над тях гладък, зелен покрив. Това беше дом несъмнено, от тия домове, които са строили и у нас преди много хилядолетия – малки, еднолични къщички за самотни хора. Но и това откритие за назадничава цивилизация в тоя миг особено не ме разтревожи.

Без повече да разсъждавам, аз със същото весело лекомислие се упътих към къщата.

Много по-късно разбрах на какво се е дължало това непонятно състояние. Тогава аз съм бил просто пиян. На нашия език тая дума съществува само като медицинско понятие. Аз съм бил пиян от особения състав на въздуха. Но тогава не съзнавах това и смело нахлух в обраслото с цветя и чудни растения дворче на малката къща. Почти се губех всред огромните, прекрасни цветя, задавен от аромата им, с мъка си проправях път напред. В своето весело безумие като че ли не очаквах нищо особено да се случи. И внезапно се спрях.

На двайсетина крачки от мен, по откритата веранда на къщата, се движеше бавно живо човешко същество.

Дълго го гледах като втрещен, с широко отворени очи. Моето странно настроение започна да излита от мен като лек газ, сърцето ми силно затуптя. Всички комбинации на материята са се осъществили в безкрайната и всеобемна вселена. Всички възможни сплави са отдавна известни. Дори материята и антиматерията са се срещали неведнъж в безумни космически катастрофи. Но това се случваше за пръв път – да се срещнат две човешки същества – от Дриа и от третата планета на малката звезда Тирон.

Впрочем все още не бяха се срещали, все още го виждах само аз. Това беше твърде едър човек, навярно мъж, защото по главата му растяха дълги косми – явен признак на още много млада човешка раса. Лицето му беше светло, неочаквано красиво и както ми се стори – добро и умно. И дрехите бяха леки и красиви – по формата на тялото. Той не знаеше, че го наблюдавам, това беше недискретно от моя страна. Като превъзмогнах вълнението си, аз мълчаливо излязох на свободното пространство. И точно в тоя миг, привлечен може би от лекия шум, човекът се обърна и ме погледна. Много ясно забелязах учудването в погледа му, което бързо се сгъсти и се превърна в смайване.

– Какво търсиш тук, момченце? – попита човекът гласно.

О, колко добре разбирам сега неговото удивление!... Пред себе си той виждаше същество, съвсем подобно на него и все пак различно. Наистина по ръст в очите му аз приличах на тъничко стройно момченце. В това, разбира се, нямаше нищо чудно, но не мога да си представя как е възприел тогава лицето ми – кръгло и оранжево, без нито един косъм на гладката като полирано дърво глава.

– Не съм момченце! – отговорих аз също така с гласа си. – Аз съм човек... Аз съм човек от друга планета.

Много добре знаех, че той няма да разбере думите ми. Все пак аз се надявах, че ще възприеме мислите и ще ги превърне в образи. Човекът ме погледна съсредоточено.

– Моля, повторете! – каза той тихо и сериозно.

Аз повторих бавно същата фраза. Тоя път човекът ме разбра, зениците му се разшириха още повече.

– Как от друга планета? – каза той с недоумение. – Как сте попаднали тук!

Отдохнах си. Очевидно директният телепатичен разговор, без външен посредник, беше известен на хората от тая планета.

– Не знам дали ще ме разберете – отвърнах аз. – Аз не съм прилетял тук с космичен кораб... Аз съм преодолял пространството чрез неговото унищожение... Може би знаете нещо за постигането на нула пространство?

– Да, разбира се...

– И си служите с него? – трепнах аз.

– Засега само при лабораторни условия.

– Но това е отлично! – възкликнах аз развълнуван. – Това съвсем не е малко!...

Човекът не сваляше от мен своите любопитни очи. Колкото и да изглеждаше странно това, което говорех, външността ми го потвърждаваше напълно.

– Но защо стоите там? – каза човекът. – Елате тук, не се плашете от мен...

Аз доверчиво приближих. Все още се намирах в това весело опиянено състояние на духа, което не разбирах.

– Вие сте първият човек, когото срещам на тая планета – казах аз.

– Тъй ли?... Наистина съм поласкана...

– Вие сте жена? – попитах аз учуден.

– А вие какво си помислихте? – усмихна се тя.

– О, моля да ме извините – казах аз сконфузено. – У нас наистина външната разлика между мъжа и жената е едва забележима... И все пак не е любезно да се прави такава грешка.

– И у нас също... Но вие сте мъж, предполагам?

– Да, разбира се – отвърнах аз. – Не бива да очаквате, че на такава опасна разходка ще пратим за пръв път жена.

– Как се казвате? – запита тя.

– Казвам се Лен.

Моята събеседница весело се размя.

– Наистина интересно! – отвърна тя. – А аз се казвам Лена!... Наистина интересно!...

Лена ме погледна с хубавите си дълбоки очи и отново попита:

– А къде се намира вашата планета?

– Трудно ми е да ви обясня... Освен ако ми покажете някой звезден атлас.

– Да, разбира се – каза Лена. – Елате с мен...

Естествено, нашият разговор беше доста бавен, с повтаряне на думи и цели изречения, но все пак се разбирахме. Тя ми направи път и аз влязох в нейния дом. Един поглед ми беше достатъчен да разбере, че техните малки, смешни домове са наредени с повече вкус от нашите. Дори визиекранът, който заемаше едната стена, преливаше в красиви метални отблясъци. Тя ми даде атласа, но не беше толкова лесно да се справя с него. Както трябваше да се очаква, трите най-вътрешни планети на нашата система липсваха на картата, но Дриа съществуваше – мъничка, безименна планетка, наречена с първата буква на някаква тяхна древна азбука.

– Ето това е Дриа – казах аз. – А как наричате вашата планета?

– Земя – отвърна тя.

Това беше наистина интересно – Дриа също не е име, а означава земя – твърдината, върху която са живели през хилядолетията нашите деди. Докато ѝ обяснявах това, погледът ми попадна върху някакъв доста познат на вид предмет върху стената.

– Това е календар? – попитах аз.

Да, това наистина беше календар, но аз разбрах тяхната земна година едва когато ми обясни системата на цифрите. Всъщност тая система е съвсем като нашата, само че ние означаваме с различен знак всички цифри до сто. Все пак годината ми се видя съвсем малка като брой – 2680-а. Аз запитах.

– Всъщност това е условно леточисление – отвърна тя, – което ние наричаме нова ера... Но и това название е условно. Нашата истинска нова ера е започнала много по-късно – когато назряха условията да се премахнат обществените класи...

– Значи, и вие сте минали този кошмарен период? – усмихнах се аз. – С кървави войни и революции?

Тя ме погледна някак особено.

– Да, той наистина е кошмарен – отвърна тя. – И все пак ние не се срамуваме от него. Напротив, непрекъснато се връщаме натам, защото е бил пълен и с героични подвизи...

Това не ми беше съвсем ясно. Какъв смисъл човечеството да се връща към своите кошмари?... Дори това, което тя нарече с почти забравената дума „героизъм“, е доста примитивна и кошмарна проба на човешката личност. Но сега не ми се искаше да се задълбочавам в това, трябваше да науча най-важното.

– Както разбирам от думите ви – започнах аз, – вие тук имате развита човешка цивилизация... Но къде е тя?... Аз не видях нито хора, нито градове, нито пътища... И изобщо нищо не видях освен девствени гори и полета...

Тя отново се усмихна със своята мила, добра усмивка. И интересно, макар да бях само няколко минути с нея, вече не ми се виждаше толкова едра и груба. Сега я чувствавах точно такъв човек, какъвто бях и самият аз.

– Цялата ни промишлена и енергетична база е под земята – отвърна тя. – Над земята имаме само земеделие и скотовъдство...

– Нима не употребявате синтетични храни? – попитах учудено аз.

– Произваждаме, но все по-малко и по-малко се търсят – отвърна тя. – Със синтетичен фураж храним само животните.

– И убивате бедните животни?... Но това е ужасно!...

– Наистина е ужасно – кимна тя. – Но така е... Тая тенденция, след като беше изчезнала съвсем, се появи и се усили през последния век. И ще ви кажа също, че е доста развит и ловът, и при това с древни оръжия – като се почне от обикновения лък, та до старото огнестрелно оръжие от миналото хилядолетие.

Просто не вярвах на ушите си.

– И нямате градове?

– Жилищни градове отдавна нямаме... Имаме само административни, научни и културни центрове, но в тях почти никой не живее... Цялото население на земята живее сред природата, която ние с много труд успяхме да възстановим в целия ѝ доисторически блясък... Но сега ще ви покажа...

Тя стана от мястото си и с лека походка отиде до малкото командно табло, което едва сега забелязах в единия от ъглите. Едно зелено копче хлътна под пръста ѝ, визиекранът за миг оживя. Веднага разбрах, че изображението при тях не е така технически съвършено като нашето, но все пак качеството му е задоволително. Някакво мощно съоръжение се появи пред очите ми – нещо, което приличаше на енергоцентра.

– Вие сте прав – каза тя. – Това е тремоядрена енергоцентра... Ние имаме в изобилие енергия – дори повече, отколкото практически ни

е нужна.

Тук-таме в основата на гигантския комбинат се мяркаха дребни човешки фигури, съвсем малко на брой.

– Това са работи, разбира се – каза тя. – Те вършат почти всичко, свързано с производството...

Естествено, така е и при нас. Следната картина отново ме учуди. Това беше някакъв необозрим завод, но производството ми се видя много странно – напомни ми най-старите векове на нашата ера...

– Това е... това е... – заекнах аз, защото думата все не идваше на устата ми.

– Това е завод за спортни съоръжения – усмихна се тя. – Това са велосипеди... А това са особен тип спортни коли с мотори с вътрешно горене... Такива, разбира се, отдавна не употребяваме в практическия транспорт, но те имат спортна стойност – като копието например, което е една от най-популярните атлетически дисциплини...

– Мда... – измънках аз неуверено.

Още половин час гледах картини от земното ежедневие – толкова подобно и все пак толкова различно от нашето. Техните космодроми и космически кораби бяха като детска играчка в сравнение с нашите, техните вътрешни транспортни средства ми се сториха все още груби. Но имаше неща, които у нас отдавна не съществуват – безкрайни пшенични полета, животновъдни ферми, резервати за диви животни, масови спортни игри. Особено привлече вниманието ми едно спортно състезание с велосипеди – беше удивителна гледка на човешката сила и красота. Това, което преди малко ми се беше сторило като детска приумица, сега се изпълваше със смисъл и съдържание. Неприятно впечатление ми направи само примитивните, бих казал дори, дивашки кръсъци, с които публиката придружаваше това увлекателно зрелище. Най-после екранът угасна. Останах дълго време дълбоко замислен.

– Вашата планета е наистина чудна! – обадох се аз най-сетне. – В нея по много странен начин съжителствуват най-примитивни и най-модерни форми на живот... Никак не разбирам смисъла на тая работа...

Тя седна срещу мен все така лъчезарна и усмихната:

– Това моят мъж по-добре ще ви обясни.

Погледнах я смаяно:

– Мъж ли? Та у вас, значи, все още съществува брак?

– Не точно така – поклати тя глава. – Бракът като юридическа форма е изчезнал още преди 500 години. Но от стотина години насам моногамната форма на съжителство се развива все повече и повече... Нима

не е така при вас? – запитва тя любопитно.

– Не, разбира се... У нас всеки живее сам.

– Тъжно е човек да живее сам – каза тя убедено.

– Но това е една естествена почивка – казах аз. – Иначе ние живеем с милиони на едно място...

– Според мен това е още по-голям повод за самота – отвърна тя и ми се стори, че лицето ѝ стана тъжно.

– Не, не ви разбирам – казах аз. – След всичко остава да чуя, че и децата си раждате сами?

– Да, разбира се...

– Но това е съвсем безсмислено! – възкликнах аз.

– Нашите учени твърдят, че децата, родени при изкуствени условия, са лишени от редица извънредно важни човешки качества...

– Значи, вашите учени всъщност не са никакви учени – казах аз. – Ние сме в състояние да привнесем в нашите зародиши каквито качества си искаме – дори известни познания за живота – като говор, условни рефлексии и др.

Тя поклати бавно глава:

– Не, ние пробваме това... Отгледаните по тоя начин приличат доста на нашите работи. Те наистина превъзхождат обикновените деца по някои качества на ума, но са в същото време с куха и празна душевност...

– Душевност – измърморих аз. – Това не е научно понятие.

– Наистина поговорете с моя мъж – каза тя. – Мисля, че с него ще се разберете много по-добре...

– Но къде е той – попитах аз нетърпеливо.

– Тука наблизо е...

Тя взе от масата малка кутийка. Забелязах, че погледът ѝ стана много по-топъл и нежен.

– Мишел, чуваш ли ме? – попита тя.

Кратко мълчание, после кутийката отговори:

– Да, мила...

– Мишел, имаме гост...

– Гост ли? Какъв гост?...

В гласа му не се чувствуваше никакъв възторг. Тя се усмихна:

– Странен гост, Мишел... От друга планета...

Отговорът се забави няколко мига:

– Сериозно ли говориш?

– Напълно сериозно, Мишел...

И тя му обясни с няколко думи как съм попаднал тук и как изглеждам. Невидимият човек отново замълча, явно съобразяваше нещо.

– Много интересно – измърмори той. – Моля ти се, прати го веднага при мене...

Тя ме погледна с усмихнатите си очи:

– Мисля, че не е много любезно, мили... Човекът е дошъл от толкова далече... Защо не дойдеш ти?

– Защото, миличка, рибата тъкмо започна да кълве... Хайде, извини ме по някакъв начин и го прати...

– Добре – каза тя и изключи малкия апарат. Погледът ѝ отново се отправи към мене. – Мисля, че и за вас тъй ще бъде по-интересно – добави тя.

Когато излязохме на двора, до слуха ми – тоя път още по-ясен и изразителен – отново достигна протяжният, тъжен звук. Аз трепнах.

– Моля ви, мога ли да видя животното?

– Разбира се – каза тя и ме поведе.

Както очаквах, то живееше в малка къщичка недалече от дома. Беше много едро, с красиви извити рога, комай страшничко. Но когато се обърна и ме погледна с грамадните си кротки очи, отново почувствувах как сърцето ми се сви в някакво странно и непознато чувство.

– А къде е детенцето ѝ? – попитах аз.

– Телето ли? При мене е... Ще го къпя.

Просто нямах сили да откъсна погледа си от това прекрасно животно, толкова силно и толкова добро в същото време. Наистина в какъв тъмен период на нашата Дриа са позволили да се загубят тия чудни представители на живота?

– И вие имате сили да убивате тия същества? – попитах аз изумен.

– Не, точно тия никога не убиваме...

– Ако не точно тия, то подобните им...

Лицето ѝ изведнъж помръкна.

– Моля ви да не говорим повече за това – каза тя тихо.

След малко Лена ме заведе до малка пътечка, която се спускаше в лек наклон между огромни, стари дървета, най-големите, които бях виждал досега. Докато слизах сам надолу, усещах едно неясно чувство за опасност – много по-тъмно и тревожно от всичко подобно, което бях чувствувал досега. Плашеха ме неща, на пръв поглед съвсем прости и естествени – плашеше ме тишината, глухата самотност на леса, здрачът, който се утаяваше под гъстите клони на дърветата. Струваше ми се, че всеки миг оттам може да изскочи някакъв див звяр, да прелети като

огромна страшна мълния, да впие зъбите си в плътта ми. Наистина какво ставаше с мен, някакви прародителски инстинкти ли се бяха родили в дълбините на душата ми?... Най-странното беше това, че тъмното чувство за опасност бе съпроводено с особено усещане за дълбока удовлетвореност – сякаш всичко беше точно така, както трябваше и да бъде.

За моя радост пътеката скоро се разшири, дърветата станаха по-редки, светлината – по-ясна. Още няколко крачки, и пред очите ми като гигантско живо същество протегна мощната си снага реката. Почти едновременно с нея аз съзрях и втория човек.

Трябва да си призная сега, че в тоя миг той ми направи по-силно впечатление от жената. Неволно спрях и го загледах втренчено. За какво всъщност ми напомняше той? Може би за античните богове от най-далечните и тъмни суевения на нашата планета. Беше много едър, със силно развита, малко груба мускулатура, със солидна глава върху могъщите плещи. В ръцете си той държеше тънък прът с едва видим конец на края, който, леко опънат, се губеше под тъмната повърхност на водата. Да, той наистина ловеше риба – подобни фрески има стотици из античните галерии на Дриа. Докато го гледах тъй – неподвижен, – отново усетих неясното чувство на страх.

– Не се плашете, другарю! – обади се внезапно той, без да откъсва поглед от своята въдица. – Елате насам!...

Гласът му беше много пътен, но мек и приятен.

– Та аз не се плаша! – измърморих обидено.

Точно в тоя миг кордата му леко потрепера, след това се успокои. Едва сега човекът обърна глава и ме погледна. Погледът му беше толкова силен и пронизителен, че замръзнах на мястото си като парализиран.

– Виждате ли, че се плашите? – усмихна се той. – А трябва да се чувствате като у дома си... Моля, седнете...

Някак автоматично се отпуснах на земята, без да имам сили да откъсна поглед от лицето му. Беше наистина много силно мъжко лице, космите на главата му бяха съвсем черни, но очите – яносини като небето.

– Как се казва вашата планета? – запита той, след като ме разгледа доста безцеремонно от главата до петите.

– Дриа – отвърнах аз покорно като ученик.

– Сигурно сте знаели нещичко предварително за нашата мъничка, скромна Земя? – попита той.

– Да, разбира се... Ние дълго и внимателно сме я изучавали. И бяхме сигурни, че ще намерим тук развита цивилизация.

– Предполагам, че са ви изпратили при нас с добри намерения?

– Какво говорите? – възкликнах аз. – С най-добри – като рядък случай на планетна взаимопомощ... Ние предположихме, че нашата цивилизация е няколко хилядолетия по-стара от вашата... И искахме да съкратим процесите на вашето историческо развитие.

Той не отговори веднага, но в погледа му се появи за миг някакво вълнение, което бързо угасна.

– Чудесно! – каза той. – Но смятате ли, че това е по силите на един-единствен човек?

– Разбира се, че не!... Ние искаме да ви помогнем чрез знанията, до които още не сте стигнали... В моя ум са запечатани като в най-фина кибернетична машина буквално хиляди томове в областта на химията, физиката, биологията, медицината и всички други науки.

– И бихте могли всичко това да възпроизведете?

– Да, в най-големи подробности... И без никаква грешка...

Той отново ме прониза със силния си поглед, но сега в тоя поглед имаше доста солидна доза уважение.

– Признавам, че земните хора нямат тия качества на ума – каза той.

– И излиза, че вие сте най-ценното живо същество на Земята...

Внезапно в погледа му се мярна тревога.

– А вярвате ли, че вашият организъм е защитен от бактериялния живот на нашата планета? – запита той бързо.

– В това отношение можете да бъдете напълно спокоен – отвърнах аз. – Ой, какво е това?

Докато се мъчех да подтисна своя вътрешен трепет, той с бърз поглед обхвана реката.

– Водна змия... Съвсем безобидно животно...

– Но защо е толкова малка?

– Напротив, това е един чудесен екземпляр...

– Какво държи в устата си?

– Жаба...

– Не сме имали такова животно – казах аз.

– Странно – отвърна той и в гласа му се усещаше някакво съмнение. – А някои наши учени сериозно смятат, че от някаква подобна животинка е произлязъл човешкият род... Но признайте си, това животно не ви ли изплаши?

– Да, наистина... мъничко...

Той се усмихна:

– Ето, виждате ли?... Тоя страх като много силна душевна травма е

останал може би от най-първичното ни съществуване – когато змиите са ни гонили и закували с нас в тъмните водни бездни...

Отново почувствувах как потреперам вътрешно. Колкото и абсурдна да беше тая мисъл, тоя миг тя не ми се стори така невероятна. И тъмната, непрозрачна маса на водата, и гъстите клони на дърветата, надвесени над нея – цялата глухота и тайнственост на тая първична природа, всичко правеше думите му някак особено близки и понятни. През това време змията, като се плъзгаше леко върху водната повърхност, излезе на брега и се скри в храстите.

– Може би трябваше да помогнем на нашия предшественик – казах аз неуверено.

– Наистина! – трепна той. – Е, не е късно!...

Човекът остави пръта и с неочаквана за неговата фигура пъргавина се затича към храста, където бе изчезнала малката змия. И у нас, на Дриа, има змии – много редки екземпляри наистина, които понякога учените откриват в дълбините на моретата. Но те са огромни в сравнение с това дребно, тънко животно и освен това...

В тоя миг се случи нещо необикновено. Внезапно кордата силно се опъна, върхът на пръчката потрепера и самата тя бавно се хлъзна към реката. И досега не мога да осъзная какво съм почувствувал в тоя миг, но преди още някаква мисъл да мине през ума ми, протегнах ръце и залових здраво края на пръчката. Като че ли ме прониза ток – така силно беше вътрешното сътресение. Като че ли само за едно мигновение престанах да бъда човек, като че ли се превърнах в просто продължение на вещта, която държах в ръцете си – трептах заедно с нея и заедно с нея в ням ужас отивах към реката. Искях да я пусна, а не можех, цялото ми същество изпитваше едновременно и дълбок потрес, и някаква неописуема наслада. Най-после над цялата тая гама от сложни чувства надделя страхът.

– Мишел! – извиках аз.

И внезапно се разгневих, запънах крак в някакъв корен, силно дръпнах пръчката. Живото същество на другия край на конеца, изглежда, се сепна от това рязко движение, защото за няколко мига напрежението олекна.

– Мишел!

Чуха се бързи стъпки, Мишел дотича разтревожен, но като видя в какво се състои работата, някак прекалено високо и неуместно, както ми се стори тогава, се разсмя.

– Няма нищо страшно! – каза той. – Ей сега ще я извадим!...

Мишел взе пръчката от ръцете ми. Едва сега забелязах, че е снабдена с най-проста макара, която той започна бавно и методично да навива. Но рибата се съпротивляваше героично и постепенно симпатиите ми преминаха на нейна страна. Аз виждах как опънатата до скъсване корда шари по водната повърхност, как се мята наляво и надясно – усещах по движението на водата яростната съпротива на рибата. Само за миг той обърна към мен глава и каза с променен глас:

– Голямо парче!... Скоро не съм ловил такова!...

Лицето му бе почервеняло, изглеждаше, че той сериозен човек най-искрено се вълнува от своята детска, варварска игра. Но имаше ли смисъл да му се присвивам, когато и аз преди малко представлявах такава жалка картина.

Когато най-сетне той домъкна рибата до самия бряг, аз се уверих, че наистина размерите ѝ са солидни – по големина и по тежест тя навярно беше по-голяма дори от мене. Виждах много ясно как безпомощно отваря грамадните си уста, как с последни усилия се мъчи да се откачи от фаталната кука. Жалост сви сърцето ми, но човекът редом с мене изглеждаше в тоя миг съвсем безмилостен. Той се обърна и ме погледна:

– Дръжте се малко!... Не се страхувайте, няма нищо опасно!

Първият ми порив беше да му откажа възмутено, но след това някаква непонятна сила сякаш ме хвърли към него. Аз хванах здраво дръжката и отново сякаш ме разтърсиха хиляди мълнии, всичко в мен закипя. Не можех да разбера в тоя миг кое чувство е най-силно – едновременно се презирах и боготворях, плачех и безумно се наслаждавах. През това време Мишел грабва една мрежа, закрепена върху металическо колело, и нагази водата. Рибата, изглежда, се уплаши от него, дръпна се силно, аз полетях, проснах се с целия си ръст на земята и... изпуснах пръчката.

Когато успях да се съвзема, разбрах, че грешката ми не е била фатална. Мишел тържествено излизаше от реката, в мрежата му конвулсивно се мятеше голямата риба. Отново ме обзе отвращение.

– Пуснете я! – извиках аз. – Много ви моля да я пуснете!

Той ме погледна разколебан, въздъхна и направи жест да я изсипе обратно във водата. Лицето му беше безкрайно огорчено.

– Не, не!...

Тъй – по мое желание – рибата остана на брега. След това дълго я разглеждахме – аз с трепет, той с едно спокойно удоволствие, което ми беше безкрайно неприятно. Мишел побърза да ме успокои.

– Това е сом! – каза ми той. – Стар речен разбойник... Цял ден

лежи на дъното и лапа каквато животинка му падне пред очите...

Е, може би пък наистина да си заслужава наказанието. Но когато Мишел ми каза, че ще го опече на шиш – отново се уплаших.

– Поне това не правете! – помолих се аз.

– Защо? – усмихна се той. – На него вече всичко му е безразлично.

– Но на вас не трябва да бъде! – възкликнах аз. – Не разбирате ли, че това е варварско?...

– Тъй е – каза той. – Но не бива да мислите, че всичко варварско е лошо. Понякога и в тия неща могат да се крият много сериозни истини за живота.

Докато той палеше огъня, ние постепенно стигнахме до темата, която ми бе направила най-силно впечатление през моя кратък престой на Земята. Наистина, откъде идваше тая странна смесица от цивилизация и примитивизъм? Моят ум беше безсилен да стигне до каквото и да било разумно обяснение.

– Ето – там е цялата работа! – каза той замислено. – Сегашното наше общество е продукт на естествено развитие... Не знам как са минали тия периоди у вас, но у нас, на земята, имаше векове, в които човечеството беше в истинска безпътница... Заедно с напредването и усъвършенстването на нашата цивилизация започнаха да никнат спонтанно белезите на едно отчайващо явление. Като че ли човешката душевност започва да изстива бавно и да се затваря в себе си, да се отчуждава все повече и повече от действителния свят на своите себеподобни. В нашето строго организирано общество започна с необикновена сила да си пробива път философията на отчаянието и безсмислието на човешкото съществуване. Преди два века тая философия доби силата на фанатично религиозно учение, милиони хора загинаха от вулгарно самоубийство и най-причудливи форми на самоотказ от съществуване. Причините за това?... Огромна тема, която все още най-живо интересува нашите учени. С две думи – излизане на човечеството извън историческите условия, при които то е съществувало през вековете. Или по-конкретно – изчезването на физическия труд и физическото усилие, спадане на целенасоченото и напрегнато движение, биологичното изхабяване, което нашите учени тогава все още не можеха да надмогнат, липсата на цели или тяхната лесна постижимост. И трябва да ви кажа – не на последно място, – отчайващата мисъл за крайността на индивидуалното човешко съществуване. Но няма такива кризи не е преживявало и вашето човечество на Дриа?

Не отговорих веднага. И никак не очаквах, че още в първите часове

на моето пребиваване на Земята ще ми зададат най-трудния от всички въпроси.

– Да, има нещо такова – отвърнах аз без желание. – Една цяла цивилизация е изчезнала от лицето на нашата Дриа при подобни условия. Но ние не обичаме да мислим и да си спомняме за това. Искам само да ви кажа, че древните „дрии“ са се отличавали доста от нас даже по физически тип. В някои отношения по външен вид те доста са приличали на вас, били са едри, имали са зъби и коси...

– Тъй ли? – трепна той.

– Да, но за това ще ви разкажа друг път. Засега искам да прибавя само едно нещо, ако съм ви разбрал добре. На нашата Дриа, с огромно изстиващо слънце над главите ни, борбата за съществуването на човешкия род е много по-остра и по-тежка. Вас, както виждам, природата щедро ви е облагодетелствувала.

– Ето там е въпросът! – отвърна той живо. – Точно в това е нашата сила и нашата слабост. Затова първата ни работа беше да се върнем към един стереотип на живота, близък до тоя на историческите условия. Съществуването на тая задача ни струва в течение на два века огромни усилия. Нямате дори най-бегла представа колко средства изхабихме, за да възвърнем на нашата Земя оня истински лик, който през течение на хилядолетията така лекомислено бяхме обезобразили...

– Нима това е най-важното? – запитах аз скептично.

Той усети тона ми и ме погледна бързо:

– Не, не, разбира се. Ние не се връщаме към примитивен живот, ние усъвършенствуваме формите на нашата съвременна цивилизация. Най-важното за нас е общността на човешкия род и на неговите цели и възделения. И втората основа, на която се крепи поне в сегашния период човешката душевност – това е изкуството.

– Изкуството ли? – попитах аз недоверчиво. – Та какво общо имат тя проблеми с изкуството?

– Как какво?... Нима на Дриа нямате изкуство? – каза той с недоумение.

– Разбира се, че имаме...

– Какви изкуства имате? – запита той любопитно.

– Най-старото е живописата. След това музиката, разбира се, и като продукт на по-модерните цивилизации киното във всички негови разновидности, включително и екранното възпроизвеждане на всички наши мечти и желания.

Последните ми думи явно го заинтересуваха. Той ме разпита

набързо, после удивено възкликна:

– Но това е чудесно!...

Той помисли малко, после прибави без ентузиазъм.

– Макар и опасничко... Но кажете ми – каква е вашата литература?

Това понятие не ми беше известно, в моето съзнание не изникваше никакъв образ. Изгубихме четвърт час, докато се разбере, макар и прилизително, за какво става дума.

– Не, нямаме литература! – казах аз решително.

Сега той ме гледаше така, както преди малко гледаше своята умряла риба.

– Но това е невъзможно! – възкликна той за втори път, удивен от някаква наша проява.

– Щом толкова настоявате – казах аз обидено, – нещо подобно са имали древните дрии, за които преди малко ви споменах. Но всички техни писмени паметници са унищожени като източник на отвратителни идейни зарази...

Той отново се разсмя по тоя доста вулгарен начин, по който се бе разсмял, когато ме видя с рибарската пръчка в ръце.

– Е, няма що – добре сте се постарали! – измърмори той иронично.

Започнах лекичко да се дразня. Та нима тоя субект от ранното утро на човешката цивилизация ще ме учи на човешка мъдрост и опит?

– Не разбирам защо намесвате изкуството в такъв сериозен разговор – казах аз. – Та то е създадено за развлечение.

Той ме погледна озадачен, помисли малко и каза:

– Мъчно мога да ви убедя с думи... Като се запознаете с нашето изкуство, тогава ще говорим... Искам само да ви кажа, че неговата главна цел е да изследва най-тънките и сложни явления на човешката душа.

– Но това е предмет на науката – отвърнах аз. – Ние наричаме тая наука психология...

Той поклати бавно глава:

– Не е едно и също!... И изкуството наистина анализира и обобщава. Но това то извършва в един общ единен процес на пресъздаване. Няма по-съвършена и по-висша действителност от изкуството, защото тя е едновременно и реална, и осмислена действителност, такава, каквато в природата не съществува. Тя е в известен смисъл божествена действителност, извинявайте, че употребявам тая стара дума. И при това тя е едновременно и частна, и обща, но не спрямо законите на обективното, а спрямо законите на субективната човешка личност. И именно затова изкуството създава с могъща сила тая човешка общност, която е главна

опора нанашата съвременна цивилизация.

– Признавам, че не разбирам – казах аз унило.

– Ще дойде време, ще разберете – отвърна спокойно той.

Огънят, който Мишел бе запалил, започна да гасне и неговата мека, плътна топлина сега странно ми напомняше топлината, която в апогея на своята сила излъчва нашето грамадно, мъртвеещо Слънце. Той разряза рибата на две парчета и започна да набобжда задната част на едно окастрено, жилаво клонче. Не, навярно никога няма да разбере как такива варварски занимания могат да освежават душевността на земния човек.

– Рибата се пече на слаб огън – каза Мишел. – Само тогава тя става много вкусна... Но след малко сам ще се уверите.

– Никога! – възкликнах аз категорично. – И при никакъв случай!

Той ме погледна внимателно:

– Хм, наистина!... Може би вашият стомах не е свикнал на сурова храна?

– Не, не е там въпросът... Това нещо ние предвидихме. През последните две години на Дриа аз съм се хранел с естествени храни, за да свикне стомахът ми с всякакви изненади. Но, моля ви, как бих могъл да погълна месо на живо същество?... Това е... Това е...

– Знам какво е – усмихна се той. – Но нищо, ще поживеем, ще видим...

Той поднесе рибата към огъня. И точно тогава зазвуча ясният глас на Лена:

– Мишел, чуваш ли ме?

– Да, мила...

– Мишел, защо се бавите?... Може би Лен е изморен и ще иска да си почине?...

– Ще го запitam, миличка... Но ние тъкмо се готвехме да печем рибата...

– О, Мишел, това ще ти отнеме страшно много време...

– Какво от това, миличка?... Ще дойдеш и ти при нас.

– Може би – отвърна тя колебливо. – Но все пак мисля, че Лен...

– Уверявам те, че се чувствава отлично тук... Може да е доста шокиран.

– От теб? – попита тя неспокойно.

– Не, от моите дивашки занимания. И все пак трябва да ти кажа, че именно той улови рибата. Струва ми се, че в душата си Лен е страстен риболовец, но все още го подтискат скрупули...

– Слушай, Мишел, предадоха преди малко съобщение на Централния космически институт до всички научни постове. Питат ги дали са забелязали признаци на ефекта Уилтинг... Какво значи това?

Мишел ме погледна бързо.

– Ще ти се обадя след малко, мила... Но няма за какво да се безпокоиш.

Мишел остави рибата, седна на земята и ме погледна замислено:

– Слушайте, Лен, нашият Централен космически институт е уловил връзката с Дриа. Аз съм длъжен да съобщя за вашето пристигане...

Знаех, че това е неизбежно, но сега никак не ми се искаше да стане така скоро. Могъщата и спокойна гора, реката, която влачеше лениво своите бавни, зелени води, ме привличаха с неудържима сила.

– Мишел, имам една молба към вас – казах аз. – Това е моят пръв ден на Земята. Нека си остане само мой. Има достатъчно много време, за да бъда в услуга на земните хора.

Много ясно забелязах как облекчение светна в погледа му.

– Мисля, че сте прав! – каза той.

После помисли малко и добави:

– И не забравяйте никога, Лен, че ние нямаме нужда от благодетели. Ние имаме нужда от приятели. А да бъдете приятел на някого, преди всичко трябва да го разбирате.

– Напълно съм съгласен с това – казах му убедено.

– Така че мислете винаги, когато споделяте своите знания с хората. Ако им отнемете радостта да живеят, да търсят и да се борят – ще отнемете и най-голямото богатство на душите им.

– Сега вече ви разбирам много добре, Мишел – казах аз развълнуван. – Но не бива да се плашите. Вие добре знаете, че пътят на знанието е безкраен. Това, което ще научите, ще събуди у вас огромно желание за още по-велики търсения и открителства.

– Ти си славно момче, Лен!...

– И после, аз няма да бъда сам на Земята, аз вече имам тука приятели!...

Не очаквах, че моите думи така ще го зарадват. Той се засмя, цялото му лице светна. Изглежда, че нещо много детско има в тия грамадни красиви хора.

– Слушай, Лен, такава риба ще ти извъртя, че ще си обличиш пръстите.

Но дори и тая заплаха вече не беше в състояние да развали прекрасното ми настроение. Седнах на брега и се загледах в реката. Лек ветрец

мина по клоните на дърветата, изшумуля тихо и угасна. Струваше ми се, че часове бих могъл да седя така, изпълнен с някакво тихо вътрешно блаженство.

– Какво е това животно, Мишел?

– Кое, това ли?... Не, не е животно, а насекомо... Наричат го водно конче.

– Колко красиви неща има на Земята, Мишел... Много ми се иска да ги видят моите „дрий“...

Той само се усмихна и започна да забива в земята окастрено чаталесто клонче.

КРАЙ

© Павел Вежинов

Источник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/649>]